

Scientific Bulletin of Namangan State University

Volume 1 | Issue 2

Article 206

6-10-2019

FORMS OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PHYSICAL TRAINING CLASSES AND WAYS OF THEIR USE

Mukhayyo Boltaeva

Namangan engineering construction institute. Candidate of pedagogical sciences. Docent

Nurillo Makhmudov

Teacher of Namangan engineering construction institute

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu>

 Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Boltaeva, Mukhayyo and Makhmudov, Nurillo (2019) "FORMS OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PHYSICAL TRAINING CLASSES AND WAYS OF THEIR USE," *Scientific Bulletin of Namangan State University*. Vol. 1 : Iss. 2 , Article 206.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol1/iss2/206>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific Bulletin of Namangan State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

FORMS OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PHYSICAL TRAINING CLASSES AND WAYS OF THEIR USE

Cover Page Footnote

???????

Erratum

???????

JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY QILISHNING SHAKLLARI VA ULARDAN FOYDALANISH USULLARI.

Boltayeva Muhayyo Lutfullayevna.

Namangan Muhandislik-Qurilish Instituti. Pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Mahmudov Nurilla Normirza o'g'li.

Namangan Muhandislik-Qurilish Instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada jismoniy tarbiya darslarida innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va ulardan foydalanish usullari bo'yicha nazariy va amaliy tavsiyalar berib o'tilgan

Kalit so'zlar: pedagogik texnologiya, motivatsiya, intellektual salohiyat, differentsial yondashuv, texnika, taktika, metod.

FORMS OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN PHYSICAL TRAINING CLASSES AND WAYS OF THEIR USE.

Boltaeva Mukhayyo.

Namangan engineering construction institute. Candidate of pedagogical sciences.

Docent.

Makhmudov Nurillo.

Teacher of Namangan engineering construction institute.

Abstract. The article teaches theoretical and practical recommendations on the introduction and use of innovative technologies in physical education lessons.

Key words: Pedagogical technology, motivation, intellectual capacity, differential approach, technique, tactic, method.

ПУТИ И МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ.

Болтаева Мухайё Лутфуллаевна.

Наманганский инженерно-строительный институт. Кандидат педагогических

наук. доцент

Махмудов Нурилла Нормирзаевич.

Учитель Наманганского инженерно-строительного института.

Аннотация: В данной научной статье представлены теоретические и практические рекомендации по внедрению и использованию инновационных технологий на уроках физкультуры.

Ключевые слова: педагогическая технология, мотивация, интеллектуальный потенциал, дифференцированный подход, методика, тактика, метод.

Keyingi yillarda mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlariga hamda xalqaro standartlar talablariga mos keladigan oliy ta'lim tizimini isloh qilish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini tubdan takomillashtirish, ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash, shuningdek, 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi ya'ni, Harakatlar strategiyasida belgilangan vazifalarni izchil amalga oshirilishi sabab bu soxaga katta e'tibor qaratildi.[1,2] Zero, kadrlar tayyorlash milliy dasturida chuqur nazariy va amaliy bilimlar bilan bir qatorda tanlagan sohasi bo'yicha mustaqil faoliyat ko'rsata oladigan, o'z bilimi va malakasini mustaqil ravishda oshirib boradigan, masalaga ijodiy yondashgan holda muammoli vaziyatlarni tug'ri aniqlab, tahlil qilib, sharoitga tez moslasha oladigan mutaxassislarni tayyorlash asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan. O'zbekiston Respublikasi birinchi prezidenti I.A. Karimov ta'kidlaganlaridek: o'qituvchining bosh vazifasi o'quvchilarda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarni hosil qilishdan iboratligini ko'pincha yaxshi tushunamiz, lekin afsuski, amalda, tajribamizda unga rioya qilmaymiz. Demokratik jamiyatda bolalar, umuman har bir inson erkin fikrlaydigan etib tarbiyalanadi. Agar bolalar erkin fikrlashni o'rganmasa, berilgan ta'lim samarasi past bo'lishi muqarar. [3]

Hozirgi kunda ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalar va interaktiv metodlarni qo'llash orqali ta'lim samaradorligi va o'quvchilarning o'qish motivlari kuchayib bormoqda.

Jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga pedagogik texnologiyalarni kiritish orqali darsga, mashg'ulotga nisbatan istaksiz bo'lgan o'quvchilar uchun alohida qiziqish va yangicha ishtiyoqni yaratadi. Bundan tashqari, talabalarning stress xolatlarini kamaytirish, ularning ishonchini yaxshilash va ularni yanada mashg'ulotlarda samaraliroq qatnashishlarini ta'minlaydi.

Bugungi kunga kelib internet orqali mashg'ulot jarayoniga oid yangicha usul va metodlarni olish va ularni dars jarayoniga qo'llash har qachongidan ham osonroq va samaraliroqdur. Biroq o'qituvchi bu usullarni qo'llash jarayonida har bir talabaning ehtiyoji va jismoniy xolatidan kelib chiqishi kerak.

Bundan tashqari, o'qituvchilar o'z o'quvchilarni yaqindan bilishlari va ularni rag'batlantirish uchun talabalar o'zlari qiziqayotgan mashqlarni bajarishlari uchun o'zlarining mustaqil o'quv materiallarini yaratishga undashlari mumkin.

Bugungi kunda zamonaviy jismoniy tarbiya kontseptsiyasining o'ziga xos xususiyati o'quvchilarning jismoniy madaniyatini muvaffaqiyatli shakllantirish uchun shart-sharoitlarni belgilashda ta'limning diqqat markazini kengaytirishga alohida e'tibor berishdir. Barcha pedagoglarning asosiy vazifalari jismoniy tarbiya darslariga kompleks yondoshishga qaratilgan, chunki nafaqat jismoniy, balki intellektual, axloqiy va estetik tarbiyalash bugungi kundagi eng muhim vazifalardan biridir. Shu bilan bir qatorda o'quvchilar yuqori darajadagi jismoniy va aqliy qobiliyatlarini, sog'liqlarini va

o'z-o'zini boshqarishni ta'minlash uchun olingan bilim va ko'nikmalarini ijodiy ravishda qo'llay olishlari xam muhim masalalardan biridir.

Zamonaviy adabiyotlar va darslik taxlili shuni ko'rsatyabdiki bugungi kunda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishning eng muhim talabi sog'liqni saqlash, jismoniy rivojlanish, jismoniy tayyorligi va aqliy xususiyatlari rivojlanishining xususiyatlarini hisobga olgan holda talabalarga alohida va individual yondashuvni ta'minlashdan iborat. Talabalar uchun jismoniy tarbiya sohasida yuqori natijalarga erishish uchun o'quvchilar uchun differentsial va individual yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Sababi yuqori darajali talaba o'rtacha talabaga mo'ljallangan mashqlarga qiziqmaydi. Misol uchun dars jarayonida talabalarni jismoniy xolatidan kelib chiqqan holda guruhlariga ajratiladi. Birinchi guruhga nisbatan yengil sharoitda bajaradigan mashqlarni, ikkinchi guruhga murakkab tuzilgan mashqlar majmuasini, uchinchi guruhga xar ikkala guruhga berilgan mashqlarni lekin, yengillashtirilgan xolatda beriladi. Natijada guruh ichidagi kuchli guruhlarining talabalari nisbatan past o'zlashtirayotgan talabalarga berilayotgan mashqlarni tezda o'zlashtirishlari uchun yordam beradi. Bu mashg'ulotni raqobat sharoitida tashkillash orqali nisbatan past o'zlashtirayotgan guruhdagi o'quvchilarda mashqlarni takroran yoki mustaqil bajarishlari uchun qo'shimcha motivatsiya uyg'otadi. Masalan, talabalar futbol mashg'uloti jarayonida to'pni qabul qilish texnikasini o'zlashtirishda biroz qiyinchilikka uchrashadi, shuning uchun ular o'quv mashg'ulotlari davomida qo'shimcha tarzda bu mashqlarni juftlik bilan amalga oshirishlari kerak.

Dars jarayonini tashkillashda o'qituvchi o'zining ish uslubi, shakllari va o'quvchilarning berilayotgan mashq va ko'nikmani egallash jarayonidagi ishlari doirasini aniq belgilab olishi lozim. Shuningdek, u qanday o'qitish metodlaridan foydalanishi ham muhim ahamiyatga ega. Metod tanlashda ko'proq interaktiv metodlarga e'tiborni qaratish ta'lim samaradorligini oshiradi.[4]

Interaktiv usullarning barchasida ham o'qituvchi va o'quvchi faoliyati o'rtasidagi hamkorlik, o'quvchining ta'lim jarayonidagi faol harakati ko'zda tutiladi. Masalan, biror bir mavzuni yoki biror bir mashqni o'rgatishda uni modellashtirish qismida o'qituvchi o'quvchilarga modelni namoyish qilish oldida **"Aqliy hujum"** metodidan foydalanishi mumkin. Ya'ni o'quvchilar oldiga qo'yilgan qo'yilgan muammoni qanday tushunishlari va berilayotgan mashqni qanday egallashlari mumkinligi ulardan so'ralib, ularning fikrlari umumlashtiriladi. Bunda o'quvchilar fikri mutlaqo tanqid qilinmaydi. Amaliy boshqaruv qismida o'qituvchi **"Hamrohingga o'rgat"** metodidan foydalanishi mumkin. Bu metod darsni yuqori darajada tashkil etishga imkoniyat yaratib, o'quvchilarning o'z faoliyatini tanqidiy nazorat qilish va xatolarni bartaraf etishga o'rgatadi. Uni qo'llash quyidagicha: Bunda guruh yoki jamoa ikkita hamkor qismlarga bo'linadi.

- Darsni o'tish modelidan foydalanib birinchi hamkor ikkinchisiga, ikkinchi hamkor esa birinchisiga modeldagi qismlarni o'rgatadi.

- O'qituvchi xohlovchilarga ta'lim metodlari vositasida model qismlarini avval tushuntiradi keyin ko'rsatadi. O'quvchilar o'qituvchi aytgan va ko'rsatganlarini takrorlaydilar va bajaradilar.

- O'qituvchi guruhni nazorat qilish uchun o'ziga ixtiyoriy 2 nafar hamkorni tanlaydi. O'qituvchi o'z hamkorlariga modelni bosqichma-bosqich bajartirib ko'radi. Tushunmaganlarini tushunib o'rganishlariga yordam beradi.

Bu ish usuli modelning boshqa qismlarini ham bajarishda davom etadi. Bu o'quvchilarni bir-biriga va o'ziga talabchan bo'lishga, xatolarni o'z vaqtida bartaraf etishga, ishni tanqidiy baholay bilishga o'rgatadi.

Dars jarayonida berilayotgan topshiriqni talabalar qay darajada o'zlashtirayotganini aniqlash maqsadida o'qituvchi turli interaktiv metodlar (**"Bumerang"**, **"Charxpalak"**, **"Aql charxi"** va boshqalar) dan foydalanishi mumkin. Masalan, **"Aql charxi"** usulida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, nutq ravonlashadi, tez va to'g'ri javob berish malakasi shakllanadi. Bu o'yinda ikki yoki uchta o'quvchidan iborat guruhchalar ishtirok etiladi. Birinchi o'quvchi mavzuga doir terminlardan birini aytadi. Ikkinchi o'quvchi birinchi o'quvchi aytgan terminni qaytaradi va o'zi ham bitta termin aytadi. Uchinchi o'quvchi avvalgi ikkita terminni qaytaradi va bitta termin qo'shib aytadi. Yana birinchi o'quvchiga navbat keladi, u ham avvalgi uchta terminni qaytaradi va o'zi bitta termin qo'shib aytadi. Qaysi o'quvchi adashib ketsa yoki aytilgan terminlardan qaytarib aytsa o'yindan chiqadi. Shu tariqa o'quvchilar guruhi davom etadi. Bu o'yinni tashkil etishda maqsad aniq bo'lishi va o'quvchilarning qaysi bilim, ko'nikma va malakalarni egallashlariga e'tibor qaratilishi muhim.

Masalan: Futbol sport turiga oid terminlarni ayting:

1-o'quvchi: penalty

2-o'quvchi: penalty-offside

3-o'quvchi: penalty-offside-aut

4-o'quvchi: penalty-offside-aut-gol va boshqalar.

O'quvchi so'zlarni ketma-ket aytishda xatoga yo'l qo'ysa o'yindan chiqadi. Xuddi shu taxlitda biror bir sport turini o'rganish yoki boshqa mavzularni xarakatini o'rganishda ham bu o'yindan foydalanish mumkin. Ayniqsa bu o'yin darslar mashg'ulotlarni umumlashtirish va takrorlash darslarida qo'l keladi.

Jismoniy tarbiya darslarida talabalarning o'qish motivini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, motiv birinchi navbatda talabalarni o'qishga, mnashg'ulotga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bu qiziqish yoki motivlarni **"Baxtli tasodif"** metodi orqali yana xam rivojlantirish mumkin. Buning uchun qog'ozdan kartochkalar tayyorlanadi va xar bir kartochkaga 2-3 tadan savol yoziladi. Bitta kartochkaga "Yutuq 5" baho" deb yoziladi. Shu yutuqli kartochka kimga tushsa **"Baxtli tasodif"** sohibi hisoblanadi va osha dars uchun eng yuqori baxoni oladi. Qolgan ishtirokchilar esa

savollarga javob berishi orqali baxolanadi. Bu metodni jismoniy tarbiya darsida quyidagicha qo'llash mumkin.

1. **“Baxtli tasodif”** – 1. Xarakatli o'yinlar nima?

2. Futbol sport o'yini qachon va qayerda tashkil topgan?

2. **“Baxtli tasodif”** – 1. Basketbol sport o'yini necha daqiqa o'ynaladi?

2. Voleybol o'yinidagi liberoning vazifasi nima?

3. **“Baxtli tasodif”** – 1. Yutuq “5 baxo”. Bunday metodlar orqali talabalarda darsga bo'lgan qiziqishlari, bilim olishga bo'lgan qiziqishlari yana xam kuchayadi. Eng asosiysi talabalar darsga mustaqil ravishda tayyorgarlik ko'rishadi.

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida ta'limning eng muhim vazifalaridan biri pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilishdir. Jismoniy tarbiya darslari jarayonida o'qish motivlarini har tomonlama o'stirishga e'tibor qaratilsa o'quvchilarning bilim o'zlashtirish jarayonlari samarali bo'ladi.

Jismoniy tarbiya tizimini takomillashtirish orqali bu tizimda o'quvchi–o'qituvchi hamkorligi asosida o'quvchilarning erkin fikrlashga xamda o'z mutaxassisligi bo'yicha mustaqil fikr yurita oladigan va oldiga qo'yilgan maqsad yo'lida o'z mustaqil faoliyatini yurita oladigan yoshlarni tarbiyalash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo'lib kelmoqda. Albatta bu jarayonda birinchi navbatda jismoniy tarbiya daslarining modulli o'qish usulida olib borilsa o'quvchilarning erkin, mustaqil fikrlashiga keng yo'l ochiladi.

Xulosa qilib aytganda interaktiv usullar darsning qiziqarliligi va ta'sirchanligini oshiradi, o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol subyektlariga aylantiradi.

References

1. “2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi”. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH. Mirziyoyevning “Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 2018yil 5-martdagi Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. 29.08.1997 yil.
4. Farberman B.L., Musina R.G., Jumaboeva F.A. Oliy o'quv yurtlarida o'qitishning zamonaviy usullari. T., 2002 yil.